

“Əsgəri vəzifəmi yazdığım kitablarla həyata keçirirəm”

Giresun Universitetinin professoru Aygün Attar Dünya Azərbaycanlılarının IV qurultayında ciddi müzakirələrin keçirildiyini, gələcək hədəflərin müəyyənləşdirildiyini deyir

Bakıda keçirilən Dünya Azərbaycanlılarının IV qurultayına qatılan soydaşlarımız arasında o da vardı - Aygün Attar. Türkiyənin məşhur Giresun Universitetinin professoru, tanınmış siyasi tarixçi.

Aygün Attar "Kaspi"-nin qonağı olarkən Bakıya budəfəki gəlişinin onun üçün 3-cü dərəcəli "Vətəne Xidmətə görə" ordeni ilə mükafatlandırılması, həmçinin Dünya Azərbaycanlıları Əlaqələndirmə Şurasının tərkibində yer alması ilə yadda qaldığını söylədi.

ƏN ŞƏRƏFLİ MÜKAFAT

- Bu günlərdə Bakıda keçirilən Dünya Azərbaycanlılarının 4-cü qurultayında iştirak etmişsiniz. Təəssüratlarınızı eşitmək maraqlıdır.

- Qurultaya dəvət ediləndə dünyada Azərbaycan dövlətinin ciddi dəstəyi ilə bu qədər çox sayda diaspor təşkilatı olduğundan xəbərsiz idim. Çünki prezident İlham Əliyev açılışdakı çıxışında Azərbaycan diasporunun dünyada 462 qurumunun olduğunu qeyd etdi. Bunun üzərinə səfirliklərimizi və nümayəndəlikləri əlavə edəndə çox ciddi rəqəm alınır. Hazırda Azərbaycandan kənarında təxminən 500-ə yaxın diaspor təşkilatı fəaliyyət göstərir. Qurultayda dünyanın 49 ölkəsindən 500-dən artıq qonaq vardı. Təəssüratlarıma gəlincə, cənab prezident mövcud vəziyyəti analiz etməklə bərabər gələcəkdə nə etmək lazım olduğunu, Azərbaycan diasporunun strategiyasını ortaya qoydu. Xüsusən dünyanın hər tərəfində yaşayan azərbaycanlılarda böyük ruh yüksəkliyi yaradan aprel müharibəsi haqqında danışdı. Prezident yumruğu sıxılan əlini havaya qaldıraraq Azərbaycan əsgərlərinin zəfərləri naminə "Azərbaycanın qəhrəman əsgərlərinə eşq olsun!", "Eşq olsun Azərbaycan ordusuna!" deyə səsləndi. Şəxsən o rəsm mənim qəlbimdən, yaddaşımdan həyatımın sonunadək silinməyəcək.

Bu qurultay həm də yaxşı mənada mənim yükümün ağır olduğu bir qurultay oldu. Mən bağlanış mərasimində də iştirak etdim. Prezidentin ictimai-siyasi məsələlər üzrə köməkçisi, professor Əli Həsənovun rəhbərlik etdiyi həmin mərasimdə yer alan dörd nəfərdən biri idim.

- Diaspor sahəsindəki xidmətlərinə görə mükafatlandırılanlar sırasında sizin də adınız var. 3-cü dərəcəli "Vətəne xidmətə görə" ordeninə layiq görülmüşsünüz. Həmçinin Dünya Azərbaycanlıları Əlaqələndirmə Şurasının tərkibində yer almışsınız. Bütün bunlar üzərinizə hansı məsuliyyəti qoyur?

- "Vətəne xidmətə görə" ordeninə layiq görülməyimi Bakıya gəldiyim gün öyrəndim. Prezidentin rəsmi saytında məlumat yayıldıqdan sonra mənə söylədilər. Bu, 30 ilə yaxın vətəndən kənarında yaşayan, ancaq qəlbə hər an, hər dəqiqə vətəni üçün döyünən bir insana verən ən şərəfli mükafatdır. Burda "Vətən" kəlməsinin olması çox əhəmiyyətlidir. Adımın Şurada yer alması, salondakı insanlar tərəfindən təsdiq olunması böyük bir şərəfdir. Buna görə təşəkkür edirəm! Məsuliyyətim daha da artmış hiss edirəm. Hər halda hiss edirəm ki, Vətəndən uzaqda, amma hər dəqiqəsi Vətənlə keçən bir insanın fəaliyyətini çox yaxşı şəkildə analiz edə bilərlər. Bilirsiniz ki, həyatımın 30 ili - Dağlıq Qarabağdakı torpaqlar işğal edilməmişdən əvvəlki illərdə magistratura və doktorantura dənəmləri də daxil olmaqla mən erməni məsələsini, sözdə erməni "soyqırım"ını, Dağlıq Qarabağ məsələsini, eyni zamanda, müstəqil Azərbaycan dövlətinin dövlətçiliyinə yönəlik mövzuları ortaya qoymuşam. Mənim bütün araşdırmalarımla bunlarla bağlıdır. Yaxın və qonşu coğrafi ölkə olan İranla bağlı müəllifi olduğum "İranın etnik strukturu" kitabı Yaxın Şərqdə "Olub-keçənləri anlamaq üçün oxunması lazım olan 100 kitab" siyahısına daxil edilib. Mən, həmçinin Türkiyədə Xocalı hadisələrinin soyqırımı olduğunu dissertasiya olaraq gərçəkləşdirən və bunun elmi rəhbərliyini həyata keçirən bir insanam. Bu əsər elmi nəzəriyyə olaraq Türkiyədə qəbul və müdafiə olundu. Hazırda isə Türkiyə Dövlət Kitabxanasında "Xocalı soyqırımı"

adı ilə yer alıb. Bu istiqamətdə tək çalışmıram. İnanıram ki, dünyanın hər yerində olan azərbaycanlılar bəlkə mənə də çox aktivdirlər. Sadəcə, mənim əlim çatan publika bir az fərqlidir. Professor ünvanına sahib olmağım, uzun illər 30 min tələbəyə malik bir universitetdə dekan, prorektor və rektor kimi çalışmağım önəmli amillərdir. Ona görə də Türkiyənin ən populyar televiziya kanallarında sız-sız bu mövzuda çıxışlar edirəm. Türkiyədəki səfirimiz də bununla bağlı mənimlə söhbəti və təşəkkürü oldu. Aprel müharibəsi ilə bağlı Türkiyə televiziolarında 12 dəfə "Müharibələr nə üçün olur?", "Azərbaycanın haqlı davası nədir?", "Erməni əsgərlərinin orada nə işi var?" və s. kimi suallar əlini dili ilə söylədiyi zaman cəmiyyət tərəfindən daha çox qəbul edilir. İnşallah bundan sonra da fəaliyyətimizi daha aktiv quracağıq.

XARİCDƏ YAŞAYANLARIN MƏSULİYYƏTİ

- Qurultayda moderatorluq etdiyiniz iclasda xaricdə yaşayan azərbaycanlıların yaşadıkları ölkənin ictimai-siyasi həyatında zəif iştirak etmələrinin müzakirə mövzusu olmasını istədiniz. Bu mövzunu gündəmə gətirməyinizin səbəbi nə idi?

- Ciddi müzakirələrin keçirildiyi toplantılar ol-

du. Mənim moderator olduğum iclasdakı çıxışım dövlət başçısının da ortaya qoyduğu məsələlərlə bağlı idi. Yaşadığımız ölkələrə azərbaycanlıların fəal inteqrasiya olunması, oradakı ictimai-siyasi həyatda yer almaz və ya yer ala bilməyimizin səbəbləri müzakirə olundu. Bir alim kimi konkret olaraq tələb elədim ki, bizim uğurlarımız şübhəsiz hamımızın uğurlarıdır. Bir də zəif olduğumuz yerlərdə "nə üçün zəifik?" - bunları danışmaq. Bütün mətbuat çox haqlı olaraq bu mövzuya ciddi yer ayırdı. İlham Əliyev qeyd etdi ki, soydaşlarımız yaşadıkları ölkəyə inteqrasiya olarkən öz kimliyini unutmamalı, dilimizi uşaqlarımıza öyrətməli və Azərbaycanla əlaqələrimizi kəsməməliyik. Xaricdə yaşayan azərbaycanlıların ildə azı bir dəfə Azərbaycana gəlməsi vacibdir. Təcrübə göstərir ki, yaşadığımız yerlərdə qeyri-rəsmi təşkilatlarla təmas qurduğumuz, dövlətin ictimai-siyasi həyatında fəal rol oynadığımız, cəmiyyət qarşısına çıxıb fikirlərimizi ifadə edəcək səhnə fürsəti tapdığımız zaman sözümlü fəal və rahat şəkildə kütlələrə çatdırıla bilərik. Və ya Azərbaycan dövlətinin hazırda əsas problemi olan torpaqlarımızın işğalı və geri qaytarılması ilə bağlı ictimaiyyətdə dəqiq şəkildə rəy yarada bilərik. Buna görə də xaricdə yaşayan azərbaycanlıların ikiqat artıq məsuliyyəti var.

- Diaspor təşkilatlarının fəaliyyətinə toxunarkən qeyd etdim ki, keçən il Berlində olarkən orada fəaliyyət göstərən ayrı-ayrı təşkilatlar arasındakı əlaqənin çox zəif olduğunu müşahidə etdim.

- Düzdür, təşkilatlar arasında koordinasiya problem var.

Bunu cənab prezident də söylədi. Hətta, çıxışının bir paragrafını o məsələyə ayırıraq: "Mənim məlumatım var. Bezi diaspor təşkilatlarının arasında müəyyən narazılıqlar var. Səfirliklərlə diaspor təşkilatları arasında əlaqə zəifdir. Biz hamımız bir nöqtədə, bir güc altında birləşdiyimiz zaman diaspor fəaliyyətimiz güclü olacaq"-deyə bildirdi. Mən eynilə bu fikirlərə qatılıram. Moderator olduğum toplantıda da bu fikirləri söylədim. Yeni şəxs olaraq ayrı-ayrılıqda bizdə problem ola bilər. Bu problemlər bəzən evimizin içində övladlarımızla da yaranır. Ancaq iki şey çox mühümdür: Azərbaycan hazırda savaş halında olan bir ölkədir. Bizim düşmənimiz var və bu düşmən dünyanın müharibə qaydalarına riayət etmədən Azərbaycan xalqının yaşadığı bölgəyə təcavüzünü davam etdirir. Bu ölkənin sivil vətəndaşlarına qarşı qətlə, soyqırımı törədib və torpaqlarımızın 20 faizini işğal edib. Biz müharibə halında olan dövlətdir. Hazırda milli, vətəndaş qeyrəti olan hər kəsin birləşib bir araya gəlməsi və güclü Azərbaycan içərisində varlıq göstərməsi lazımdır. Əsas Ermənistanın gerçək üzünü göstərilməsi, qondarma "Dağlıq Qarabağ Respublikası"nın heç

baycanın suyu, çörəyi halal olsun, cənab prezident" - deyə yazdım. İlham Əliyev Almaniya Parlamentdə verilən sözdə "erməni soyqırımı" adlı qərara qarşı qətiyyətli bir jest sərgiledi. İllərdir Türkiyənin rəhbərləri də deyirlər ki, Azərbaycan və Türkiyə "bir millət iki dövlət"dir. Türkiyə Cümhuriyyətinin yeni baş naziri Binəli Yıldırım da Bakıya gəlişi zamanı dövlət başçısı İlham Əliyevlə keçirdiyi mətbuat konfransında eyni fikirləri söylədi. Gəlin bir konfrans keçirək, qoy erməni tarixçiləri də gəlsinlər. Arxivləri açmaq, görək kim-kimi soyqırımı edib. Görək ki, 1905-1907-ci illər Bakıda erməni-müsəlman qırğını dediyimiz hadisələr zamanı nə qədər müsəlman qırılıb. 31 Mart Azərbaycan parlamenti soyqırımı günü elan edib. Nə üçün dünyanın başqa dövlətləri bu soyqırımı tanıyırlar? Bu məsələlərlə bağlı mənim çox sayda, həmçinin xarici ölkələrdə yayımlanan elmi məqalələrim var. Azərbaycan dövlətinin ağıllı siyasəti nəticəsində 10 dövlət Xocalı soyqırımı tanıdı. Bütün dövlətlərin bunu tanıması lazımdır. Ele başda da "Bir millət, iki dövlət" dediyimiz Türkiyənin Xocalı soyqırımı tanıması gərkdir. Ona görə də mən "həssaslıq" göstərilib Almaniyanın 1915-ci ilə aid tarixi "soyqırımı" kimi tanımasını və Bundestaqda qərar qəbul edilməsini tamamilə siyasi bir qərar hesab edirəm. Bunun Türkiyənin və Azərbaycanın əleyhinə bir qərar olduğunu düşünürəm. Qəsdən bu qərarı verirlər ki, guya Ermənistanla əhval-ruhiyyə hədsiz dərəcədə pisdir. Sarkisyan aprel müharibəsindən dərhal sonra Almaniya gərdərkən Merkelə mətbuat konfransında Azərbaycan ordusunun nə qədər qüvvətli olduğunu etiraf etdi. Bu qərarı Ermənistanla yaşayan erməni xalqının öz ayaqlarına üsyan edərək: "Qarabağ bizim deyil, bizim Qarabağda nə işimiz var?" - deyə əhval-ruhiyyəsinə müsbət yola dönüştürmək üçün bir addım görürəm. Ermənistanın bütün bu mənfi əhval-ruhiyyədən qurtulması üçün Almaniya tərəfi bu addımı atdı. Biz bu qərarı qətiyyətlə rədd edirik və qəbul etmirik.

İNSAN KİMİ YAŞAMAĞIMIZ ÜÇÜN

- Siz keçən il də Bakıda Beynəlxalq Humanitar Forumda iştirak etdiniz. Bu gün dünyada müharibə gedən bölgələr var, miqrant problemi dünyanı başına alıb, qanlı terrorlar baş verir, insanlar ölür. Ancaq forumlarda "Biz insan olduğumuzu unutmamalıyıq" kimi fikirlər səslənir. Bu kimi çağırışlarla terroru durdurmaq olarmı?

- Heç şübhəsiz, belə çağırışlarla terrorun qarşısı alınmaz. Ancaq bu cür çağırışları etməliyək və ısrarla gündəmə gətirməliyik. Qadınların səslərinin cəmiyyətdə yüksək çıxması lazımdır. Keçən ilin oktyabr ayında mən BMT tərəfindən, "Qadın çalışmaları və global ittifaq" deyilən proqram əsasında Cenevrədə təşkil edilən toplantıya dəvət olunmuşdum. Zərər çəkmiş ailələrdə zərərli ən ağır yaşayan qadındır. YUNESKO-nun baş direktoru İrina Bokova məni təşkilatda qəbul etdi. Giresun Universitetində "Qadın və kişilərin ədalət bərabərliyi və qadının gücləndirilməsi" kafedrası açıldı və mənə həmin kafedranın rəhbəri təyin etdilər. Mən hazırda Türkiyənin yeganə bir universitetində BMT-nin YUNESKO tərəfindən açılmış bir kafedrasının rəhbəriyəm. Qadın olaraq yüksək səslə deyirəm ki, yer üzünü hamımız üçün insan kimi yaşamağa yetəcək qədər böyük bir məkandır. İnsan kimi yaşamağımız üçün savaşlara, terrora son verilməsi gərkdir. Amma bir vətəndaş olaraq da deyirəm ki, vətən torpaqlarının işğaldan azad edilməsi hər bir vətəndaşın birinci dərəcəli vəzifəsidir və bunun üçün də cəbhədə əsgərlik edənlərlə birgə biz - bütün dünya azərbaycanlıları da eyni zamanda əsgərlik. Mən əsgəri vəzifəmi yazdığım kitablarla, çalışmalarımla həyata keçirirəm. Digərləri də başqa sahədə həyata keçirirlər. Mən fəxr edirəm ki, azərbaycanlıyam!

Müəssisəni apardı
Təranə Məhərrəmov